

Nebi **Miş**

nmis@setav.org

Çok kutupluluktan giderek çok merkezliliğe doğru bir yönelim var. İdeoloji temelinde keskin hatlarla şekillenen bloklaşma, yerini daha esnek ve konu bazlı bölgesel iş birliği modellerine bırakıyor. Türkiye'nin genişleyen teknolojik temeli, dirençli ekonomisi ve bağımsız dış politika vizyonu, yalnızca bölgesel istikrarı sürdürmede değil, aynı zamanda küresel güvenlik anlayışının şekillendirilmesinde de "yapıcı bir rol oynamasına" imkan tanımaktadır.

Küresel Sistem Yönünü Arıyor

Dünyada yeni bir güç mimarisi şekilleniyor. Mevcut düzen yeni sorunlara çözüm üretemiyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan bu hakikati, geçtiğimiz ay dokuzuncusu düzenlenen TRT World Forum'un açılış konuşmasında bir kez daha vurguladı: "İkinci Cihan Harbi'nin galipleri eliyle kurulan mevcut sistem, günümüzün gerçeklerine ve gerekliliklerine maalesef uymuyor".

İnsanlığın ürettiği kuralları, normları, hatta değer setlerini güçlüler işlevsizleştirdi. Bu bağlamda, bugünün dünyasında, İsrail'in yaptığı soykırım neredeyse büyük güçler tarafından normalleştirilmeye çalışıldı.

Çok kutupluluktan giderek çok merkezliliğe doğru bir yönelim var. İdeoloji temelinde keskin hatlarla şekillen bloklaşma, yerini daha esnek ve konu bazlı bölgesel iş birliği modellerine

bırakıyor. Türkiye'nin genişleyen teknolojik temeli, dirençli ekonomisi ve bağımsız dış politika vizyonu, yalnızca bölgesel istikrarı sürdürmede değil, aynı zamanda küresel güvenlik anlayışının şekillendirilmesinde de "yapıcı bir rol oynamasına" imkan tanıyor.

Türkiye son 20 yılda sadece bölgesel değil, küresel ölçekte etkin bir aktör haline geldi. Savunma sanayii, enerji, ulaştırma koridorları ve diplomatik arabuluculuk kapasitesiyle "yeni orta güç" tanımının içini tam dolduruyor.

Bugünün karmaşık güvenlik ortamında, Türkiye'nin savunma sanayii artık sadece ulusal bir kapasite değil, aynı zamanda merkezi bir diplomasi aracı haline gelmiştir. Savunma sanayiindeki gelişim, güvenlik ihtiyacının sağlanması yanında, ekonomi başta olmak üzere yüksek nitelikli insan kaynağının oluşmasında katma değeri yüksek bir kaldıraçtır.

Türkiye; savunduğu değerler, küresel adalet eleştirisi ve en nihayetinde izlediği

ABD Başkanı Donald Trump, Suriye Cumhurbaşkanı Ahmed Sara ile Beyaz Saray'da bir araya geldi. (Suriye Cumhurbaşkanlığı/Handout / AA, 10 Kasım 2025)

GELİNER SÜREÇTE; ŞARA, BEYAZ SARAY'DA AĞIRLANDI. WASHINGTON'IN JEOPOLİTİK MÜTTEFİKİ OLARAK LANSE EDİLDİ. TRUMP, SÜRİYE'NİN İSTİKRARININ DEVAMINDAN YANA OLDUĞUNU AÇIKÇA VE GÜÇLÜ İFADELERLE BİR KEZ DAHA VURGULADI. WASHINGTON'DAKİ GÖRÜŞMELERİN ÖNEMLİ BİR KISMINA DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN'IN KATILMASI, ABD'NİN SÜRİYE DOSYASINI TÜRKİYE İLE EŞ GÜDÜM İÇİNDE YÜRÜTME NİYETİNİN DE BİR KEZ DAHA GÜÇLÜ BİR ŞEKİLDE TEYİDİYDİ.

aktif dış politikasında arabuluculuk, kolaylaştırıcılık, istikrara katkı sağlayıcı faaliyetlerini aynı zamanda uluslararası siyasete ahlaki bir derinlik kazandırma çabası olarak yürütmektedir.

Ukrayna-Rusya Savaşında Yeni Aşama

Küresel kriz ortamında güç kullanarak sınırların değiştirilmesi yeniden normalleşiyor. Ukrayna-Rusya Savaşının dördüncü yılında barış müzakereleri için 28 maddelik Trump planı devrede. Putin, planın, "nihai bir barış anlaşması-nın temeli olarak hizmet edebileceğini" söyledi. Zelenski, "tarihin en zor anlarından biriyle" karşı karşıya olduklarını açıkladı. Trump, planın Ukrayna için "nihai bir teklif" olmadığını söylese de Avrupa ve Ukrayna'ya "bir an önce evet deyin" baskısını sürdürüyor.

Planın "Moskova'yı kayırdığı" ve hatta çerçevenin Rusya tarafından hazırlanıp Trump'a sunulduğu iddiaları üzerinden bu yeni süreç başladı. Avrupalılar endişeli bir şekilde bu planı revize eden kendi önerilerini hazırladılar. Plan, müzakere edilecek bir taslak olsa da İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana sadece Ukrayna için değil, aynı zamanda Avrupa açısından da sonuçları itibarıyla yeni bir düzenin müzakeresi niteliğinde.

Plan, Putin'in savaşta elde ettiği fiili kazanımları tescil ediyor. Kırım ile Donetsk ve Luhansk'ın büyük kısmının fiilen Rusya'ya bırakılmasını, Herson ve Zaporijya'da cephe hatlarının dondurulmasını teklif ediyor. Planda; Ukrayna'nın kesin olarak NATO'ya katılımının engellenmesi, Ukrayna ordusunun 600 bin askerle sınırlandırılması, yine NATO'nun doğuya genişlemesinin durdurulması, Avrupa ve NATO'yu da içerecek şekilde saldırmazlık paktı gibi maddeler de bulunuyor.

Rusya ayrıca, yaptırımların kademeli olarak hafifletilmesini, G8'e tekrar dön-

meyi de garanti altına almak istiyor. Planın tümüne bakıldığında, Rusya'nın en baştan itibaren masaya koyduğu şartlara ek olarak yeni ağır maddeler var. Bu anlamda, plan Avrupa tarafından Rusya'nın isteklerini "paketlenmiş hali" olarak görüldü.

Dondurulmuş Rus varlıklarından 100 milyar doların ABD liderliğinde Ukrayna'nın yeniden inşasına yatırılması, Avrupa'nın da eş değer bir mali katkıda bulunması ve bunlardan da ABD'ye pay ayrılması gibi çok taraflı maddeler de planda yer alıyor. Ayrıca, Kiev'in AB'ye üye olmasına da bir engel getirilmiyor.

Plan, Ukrayna'nın savaşı kaybettiği yaklaşımı üzerine inşa edilmiş. Bir anlamda, "daha fazla toprak kaybetmek istemiyorsan, bu planı kabul et" diyor. Güvenlik garantileri muğlak. Rusya yeniden saldırırsa, kararlı ve koordineli şekilde askeri karşılık ve yaptırımların yeniden uygulanmasından söz ediliyor. Bu plana göre Ukrayna'nın bundan sonraki süreçte de savunma kapasitesi zayıflamış ve tarafsız bir devlet olarak hayatına devam etmesi isteniyor.

Zelenski, bu planı kabul etmemesi durumunda ve savaş devam ederse, Rusya'nın ilerlemeye devam edeceğini görüyor. Rusya, Ukrayna'nın enerji altyapısının büyük bir kısmını yok etti. Son derece zorlu kış şartlarında milyonlarca insan ısınmadan karanlıkta bir kış geçirecek. Trump yönetimi, ücreti mukabilinde destek veriyor. Avrupa, kendi içinde tam bir konsensüs sağlayamadığı için Ukrayna'nın taleplerine istenildiği şekilde cevap veremiyor. Dolayısıyla, zor bir çıkmazla karşı karşıya.

Anlaşmayı bu haliyle kabul etmesi halinde ise Zelenski, kendi ülkesinde ağır suçlamalara maruz kalacak, hatta yargılanma süreci başlayabilir. Anlaşma bir teslimiyet olarak kabul edileceği için ülke içinde yeniden karışıklıklar çıkabilir. Parlamento ve referandumda bu anlaşmanın kabul edilmemesi durumunda, toplumsal direniş ve yeni istikrarsızlık dalgaları başlayabilir.

Bundan sonraki süreçte bu plan belirleyici olacaktır. Savaşın geleceği bu çerçeveden müzakere edilecektir. Avrupa'nın konsolide bir şekilde hareket etmesi durumunda, planda bazı revizyonlar olacaktır. Savaşı ne olursa olsun durduralım yaklaşımı ile kötü bir barış gelecekte daha büyük savaş getirir yaklaşımı müzakerelerin seyrini belirleyecek.

Ama her hâlükârda anlaşmaya varılması durumunda, Rusya, 2014'ten bu yana hedeflediği amaçlarına ulaşmış olacak. Güç kullanma yoluyla sınır değişimini başarmış olacak. Bu revizyonizm, Avrupa'yı kendi güvenlik mimarisine daha fazla odaklanmak zorunda bırakacak, zira Avrupa güvenliği daha da kırılganlaşacak. Transatlantik içindeki stratejik özerlik tartışmaları da böylelikle güçlenecek.

Suriye'nin Toprak Bütünlüğü Muhafaza Edilmeli

Yeni Suriye yönetimi ile SDG (YPG/PYD) arasında 10 Mart'ta sekiz maddelik bir anlaşma imzalandı. Bu sekiz madde arasında SDG'nin en önemli yükümlülüğü, "tüm sivil ve askeri kurumların, Suriye devletinin yönetim yapısına entegre edilmesi; sınır kapıları, havaalanları ile petrol ve gaz sahalarının devlet kontrolüne" geçmesiydi. Anlaşmada mutabık kalınan hususlarla ilgili süreç yıl sonuna kadar tamamlanacaktı.

Yeni yönetim, kendi sorumlulukları ile ilgili üzerine düşeni büyük oranda yapmaya çalıştı. Kapsayıcılık, haklar, kimlik temelli talepler, güvenlik inşası gibi konularda yapıcı ve pozitif bir tavır sergiledi. Koşulların da zorlamasıyla oldukça iyi niyetli davrandı.

Ancak SDG, anlaşmanın şartlarını yerine getirmeye direndi. Şam'ın tam egemenliğine girmek istemedi. İstikrarsızlık beklentisi ile geciktirme stratejisi izledi. Sürekli bahane üretti. İsrail'e sırtını da-

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın dördüncü yılında barış müzakereleri için 28 maddelik Trump planı devrede. Planın "Moskova'yı kayırdığı" ve hatta çerçevenin Rusya tarafından hazırlanıp Trump'a sunulduğu iddiaları üzerinden bu yeni süreç başladı. Avrupalılar endişeli bir şekilde bu planı revize eden kendi önerilerini hazırladılar. Plan, müzakere edilecek bir taslak olsa da İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana sadece Ukrayna için değil, aynı zamanda Avrupa açısından da sonuçları itibarıyla yeni bir düzenin müzakeresi niteliğinde.

yadı. İsrail'in istikrarsızlaştırıcı saldırılarını devam ettirmesiyle, elinin güçlendiğini sandı. Mutabakatın gereklerini yapmak yerine, yeni maksimalist talepler ileri sürdü.

Şimdi geline süreci; Şara, Beyaz Saray'da ağırlandı. Washington'ın jeopolitik müttefiki olarak lanse edildi. Trump, Suriye'nin istikrarının devamından yana olduğunu açıkça ve güçlü ifadelerle bir kez daha vurguladı. Şara, terör listesinden çıkarıldı. Suriye'ye yönelik devam eden Sezar yaptırımları, altı aylık bir süre için donduruldu. Bundan sonra, yönetimin tutumuna ve İsrail ile ilişkilerin seyrine göre Kongre'den kaldırma kararı çıkabilir. Ya da belirli periyotlarla dondurma seçeneği sürekli uzatılacaktır. Yine en önemli gelişmelerden biri, Suriye DEAŞ'la mücadelede uluslararası koalisyona katıldı.

Washington'daki görüşmelerin önemli bir kısmına Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın katılması, ABD'nin Suriye dosyasını Türkiye ile eş güdüm içinde yürütme niyetinin de bir kez daha güçlü bir şekilde teyidiydi. Tüm bunlara ek olarak Irak seçimlerinden istikrarın devamı çıktı. Başbakan Sudani'nin ittifakı, seçimden birinci çıktı. Hükümet beklenenden daha hızlı kurulabilir.

Bir diğer önemli gelişme ise 30 Kasım'da gerçekleşen Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Tahran ziyaretiydi. Bu ziyarette İran tarafının ilgisinin oldukça yüksek olduğu dikkati çekti. İran basını, Fidan'ın "Ankara her zaman Tahran'ın yanında oldu" sözlerini manşetten verdi. Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan ve Dışişleri Bakanı Abbas Irakçi ile son derece olumlu bir atmosferde görüşen Fidan'ı, İran Milli Güvenlik Yüksek Konseyi Genel Sekreteri Ali Laricani, "Kendi evinize hoş geldiniz" diyerek karşıladı. Ziyarette Suriye'yi ilgilendiren önemli bir açıklama, Fidan'ın İranlı mevkidaşı Irakçi'den

geldi. İranlı Bakan, "Suriye'nin istikrar ve huzuru, toprak bütünlüğünün korunmasına bağlıdır ve en büyük tehdit İsrail'den gelmektedir" diyerek hem 8 Aralık sonrası oluşan yeni jeopolitik gerçekliği artık kabul etmeye hazır olduklarını hem de bu noktada Türkiye'nin pozisyonuna yaklaşıtlarını gösterdi.

Bundan sonrası için, SDG/YPG'nin eli bir ay öncesine göre daha zayıfladı. Çünkü, Şara yönetiminin güç kaybedeceği, istikrarsızlık ve yeniden çatışmalara dönme beklentisi gerçekleşmedi. DEAŞ kozu elinden alındı. Yeni yönetim, beklenenden çok daha hızlı bir şekilde, Batılı ülkelerle ilişkileri derinleştirdi.

SDG'nin kontrol ettiği alanlar, hükümetin kontrol ettiği bölgelere göre toparlanmada daha geride kaldı. Elektrik gibi önemli ihtiyaçlar, hükümetin kontrol ettiği şehirlerde daha iyiye gitmeye başladı. Dolayısıyla da SDG'ye içerden tepkiler ve gösteriler giderek artıyor.

Washington görüşmesinin ardından, SDG/PYD bölgesinin Şam yönetimine entegrasyon baskısı daha da artacak. Sahadaki gelişmeleri bahane ederek müzakereleri uzatmasına tolerans gösterilmeyecek.

ABD, Suriye ve Türkiye 10 Mart mutabakatının gerçekleşmesi için ortak bir mekanizmayı işleteceklerdir. Sürecin tamamı yıl sonuna kadar sonlanmasa bile, özellikle sınır kapıları, havaalanları ve petrol ve gaz sahalarının devletin kontrolüne geçiş sürecinin hemen başlatılması istenecektir. Yani SDG'nin, Şam'ın egemenliğini kabul ettiğini uygulamalarla bir an önce göstermesi için baskı artacak. Silahlı grupların entegrasyonu için bir müddet daha ayrıntılar müzakere edilecektir.

SDG'nin yeni bahanesi, kendi içindeki farklı grupların itirazı ve bu şartları uygulamaya yanaşmaması olacaktır. Hatta, PKK'nın silah bırakmasına ve Suriye ordusuna entegrasyona karşı çıkan Bahoz Erdal ve Sipan Hamo grubu süreci sabotaj eden eylemler yapacaktır. SDG de bu eylemleri bahanesine dayanak yapacaktır.

Türkiye ve Suriye yeni yönetimi şu ana kadar tüm süreçleri iyi niyetle işletti. Tolerans eşiği kapandı. Artık mutabakatı uyulmaz ise çözüm başka yollardan denenecektir. Zira Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması esastır. **K**

 ABD'nin, Rusya-Ukrayna Savaşı'nı sonlandırmak için hazırladığı "barış planının" ele alınacağı görüşmeler İsviçre'nin Cenevre kentinde başladı. Ukrayna Devlet Başkanlığı Ofisi Başkanı Andriy Yermak (solda) ve ABD adına görüşmelere katılan Dışişleri Bakanı Marco Rubio (sağda) görüşmelerinin ardından ortak basın toplantısı düzenledi. (Beyza Binnur Dönmez / AA, 23 Kasım 2025)